

บทที่ 4 บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเพื่อจัดทำมาตรฐานคุณภาพนักวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำมาตรฐานคุณภาพนักวิจัย ที่สามารถกำหนดทิศทางในการพัฒนามาตรฐานการวิจัยของประเทศอย่างเป็นระบบ และเพื่อจัดทำคู่มือมาตรฐานคุณภาพนักวิจัย ที่นักวิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักวิชาการและวิชาชีพ รวมทั้งมีคุณธรรมและจริยธรรม ทำให้ยกระดับมาตรฐานคุณภาพนักวิจัยคุณภาพการวิจัย และจริยธรรมการวิจัยของประเทศได้

การวิจัยได้ใช้วิธีวิจัยผลงานวิธี คือใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณประกอบกัน โดยศึกษารวบรวมข้อมูลมาตรฐานการวิจัยและแนวทางปฏิบัติ รวมทั้งจริยธรรมการวิจัย ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ คือ สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ญี่ปุ่น สิงคโปร์ และกลุ่มประเทศนอร์ดิก มีการสัมภาษณ์เชิงลึกนักวิจัยสาขาต่างๆ การวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางปฏิบัติที่ประมวลได้ การจัดทำแบบสอบถามที่แสดงแนวทางปฏิบัติเพื่อยกระดับมาตรฐานคุณภาพนักวิจัย และการใช้มาตราส่วนประมาณค่า เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิสภาต่างๆ ให้ความเห็น ผลที่ได้จากการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ และการวิเคราะห์เชิงปริมาณด้วยวิธีการทางสถิติ โดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ร่วมกับข้อมูลจากที่ประชุมระดมความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ครั้งที่ 1 ที่ วช. และคณะวิจัยได้จัดขึ้น เมื่อวันที่ 10 ถึง 12 สิงหาคม 2553 ณ เดอะไฮด์ รีสอร์ท ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวน 30 คน รวมผู้ทรงคุณวุฒิที่ตอบแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 36 คน ผลการศึกษาพบว่า

- 1) ผู้ทรงคุณวุฒิร้อยละ 80 ขึ้นไป หรือทุก 4 ใน 5 คน เห็นด้วยอย่างยิ่ง (ค่าเฉลี่ย ≥ 4.51) ว่าแนวทางปฏิบัติที่แสดงถึงมาตรฐานการปฏิบัติงานและจริยธรรมการวิจัย ที่คณะวิจัยได้ประมวลและแสดงในแบบสอบถามนั้น สามารถนำมาเทียบกำหนดความมีคุณภาพของนักวิจัยของไทยได้
- 2) ผู้ทรงคุณวุฒิร้อยละ 80 ขึ้นไป หรือทุก 4 ใน 5 คน เห็นว่าแนวทางปฏิบัติที่แสดงถึงมาตรฐานการปฏิบัติงานและจริยธรรมการวิจัย ที่คณะวิจัยได้ประมวลและแสดงในแบบสอบถามนั้น มีความสำคัญอย่างมากต่อการสร้างมาตรฐานคุณภาพนักวิจัยของไทย (ค่าเฉลี่ย ≥ 3.51)
- 3) มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระหว่างความคิดเห็นต่อการใช้นโยบายปฏิบัติต่างๆ มาเทียบกำหนดความมีคุณภาพของนักวิจัยของไทย กับความสำคัญของแนวทางปฏิบัติต่อการสร้างมาตรฐานคุณภาพนักวิจัยของไทยในเกือบทุกประเด็น อย่างไรก็ตาม ได้พบในภาพรวมว่าแนวทางปฏิบัติใดที่ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิจัยเห็นว่าสามารถนำมาเทียบกำหนดความมีคุณภาพของนักวิจัยของไทยได้อย่างมาก ก็จะมีมีความสำคัญต่อการสร้างมาตรฐานคุณภาพนักวิจัยของไทยในระดับมากด้วยเช่นกัน

คณะวิจัยได้นำผลการศึกษาข้างต้นร่วมกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากผู้ทรงคุณวุฒิ มาจัดทำร่างมาตรฐานคุณภาพนักวิจัย แล้วนำเข้าพิจารณาในที่ประชุมระดมความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

ครั้งที่ 2 ที่ วช .และคณะวิจัยได้จัดขึ้น เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2553 ณ อาคารวชิรานุสรณ์ คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวน 39.คน ซึ่งคณะวิจัยได้จัดแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มสายวิทยาศาสตร์ และกลุ่มสายสังคมศาสตร์ ผลที่ได้จากการประชุม คณะวิจัยได้นำมาปรับปรุงร่างมาตรฐานคุณภาพนักวิจัย และจัดทำร่าง “คู่มือแนวทางปฏิบัติ เพื่อเสริมสร้างจรรยาวิชาชีพ วิจัยและมาตรฐานคุณภาพนักวิจัย” โดยคัดสรรเฉพาะแนวทางปฏิบัติที่มีความเหมาะสมและมีความสำคัญอย่างมากต่อการยกระดับมาตรฐานคุณภาพนักวิจัยของไทย แล้วนำเข้าพิจารณาในที่ประชุมประชาพิจารณ์ ที่ วช .และคณะวิจัยได้จัดขึ้น เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2553 ณ อาคารวชิรานุสรณ์ คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิจัย และผู้เกี่ยวข้องในทุกภาคการวิจัย มีผู้เข้าร่วมการประชุมจำนวน 78. คน และได้จัดแบ่งเป็นกลุ่มย่อย จำนวน 3 กลุ่ม เพื่อประชุมถกแถลงแนวทางปฏิบัติทุกประเด็นให้ละเอียดและครอบคลุมมากขึ้นดังนี้

- 1) กลุ่มนักวิจัย
- 2) กลุ่มองค์กรวิจัย (หน่วยงานต้นสังกัด ผู้เคยหรือกำลังทำหน้าที่ผู้อำนวยการ/หัวหน้าชุดโครงการวิจัย ผู้ประสานงานชุดโครงการวิจัย ผู้ประเมินบทความวิจัย และบรรณาธิการวารสารวิชาการ)
- 3) แหล่งทุนและผู้ใช้ประโยชน์งานวิจัย (องค์กร/บุคคลผู้ให้ทุนวิจัย ผู้ประเมินข้อเสนอโครงการวิจัย องค์กร/สถาบัน/บุคคลที่ใช้ประโยชน์ผลงานวิจัย)

ข้อมูลและการป้อนกลับของผู้เข้าร่วมประชุมประชาพิจารณ์ ทำให้ได้คู่มือที่เป็นต้นแบบที่กระชับ ชัดเจน และมีความสมบูรณ์มากขึ้น รวมทั้งได้รับคำแนะนำจากที่ประชุมประชาพิจารณ์ให้เปลี่ยนชื่อคู่มือเป็น “คู่มือจรรยาวิชาชีพวิจัย และแนวทางปฏิบัติ ” เพื่อให้เหมาะสมและจดจำได้ง่ายยิ่งขึ้น สารระของคู่มือประกอบด้วยหัวข้อเรื่องดังต่อไปนี้

- 1) คำนำ
- 2) วัตถุประสงค์ของคู่มือ
- 3) หลักการเบื้องต้น
- 4) จรรยาวิชาชีพของนักวิจัย และแนวทางปฏิบัติ
 - นักวิจัยพึงมีจริยธรรม และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่
 - ผู้ร่วมงานและบุคคลทั่วไป
 - นักวิจัยพึงทำวิจัยอย่างเต็มความสามารถ ด้วย
 - ความเสียสละ ซื่อสัตย์ และอดทน
 - นักวิจัยต้องมีอิสระทางวิชาการ โดยปราศจากอคติ
 - ในทุกขั้นตอนของการทำวิจัย

- นักวิจัยต้องมีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ศึกษาวิจัย ไม่ว่าจะเป็นคน สัตว์ พืช สิ่งมีชีวิต วัฒนธรรมทรัพยากรธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อม
- 5) จรรยาวิชาชีพในการทำวิจัย และแนวทางปฏิบัติ
 - ก่อนการดำเนินงานวิจัย
 - ระหว่างการดำเนินงานวิจัย
 - หลังการดำเนินงานวิจัย
- 6) แนวทางปฏิบัติของนักวิจัยต่อผู้ช่วยงานวิจัย
- 7) แนวทางปฏิบัติของนักวิจัยที่ปรึกษาของนักศึกษา
- 8) แนวทางปฏิบัติของนักวิจัยต่อหน่วยงานต้นสังกัด
- 9) แนวทางปฏิบัติของนักวิจัยต่อแหล่งทุนวิจัย
- 10) แนวทางปฏิบัติของบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย
 - แนวทางปฏิบัติของผู้อำนวยการหรือหัวหน้าชุดโครงการวิจัย
 - แนวทางปฏิบัติของผู้จัดการหรือผู้ประสานงานชุดโครงการวิจัย
 - แนวทางปฏิบัติของนักวิจัยที่ปรึกษาหรือพี่เลี้ยง
 - แนวทางปฏิบัติของผู้ประเมินข้อเสนอโครงการวิจัยและบทความวิจัย
 - แนวทางปฏิบัติของบรรณาธิการ
 - แนวทางปฏิบัติของหน่วยงานต้นสังกัด
 - แนวทางปฏิบัติของแหล่งทุนวิจัย
- 11) การประพฤติผิดจรรยาวิชาชีพวิจัย
- 12) นิยาม

นักวิจัย บุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยสามารถใช้แนวทางปฏิบัติในคู่มือเป็นหลักประพฤติปฏิบัติ เพื่อยกระดับมาตรฐานคุณภาพนักวิจัย มาตรฐานการดำเนินงานวิจัย และจริยธรรมการวิจัย ให้ขึ้นถึงระดับที่เป็นที่ยอมรับทั้งในประเทศและระหว่างประเทศได้

ข้อเสนอแนะ

1) คณะวิจัยขอเสนอแนะให้ วช. เผยแพร่ “คู่มือจรรยาวิชาชีพวิจัย และแนวทางปฏิบัติ” ซึ่งเป็นต้นแบบใช้ได้ทั่วไปนี้ แก่หน่วยงานต่างๆ และสาธารณชน รวมทั้งกระตุ้นใจให้นักวิจัยใช้คู่มือนี้เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณ ชื่อเสียง และสถานะของความเป็นนักวิจัยที่มีคุณภาพ รวมทั้งมีคุณธรรมและจริยธรรมต่อไป ทั้งนี้ นักวิจัยและภาควิชาวิจัยควรตระหนักว่า

- a. จรรยาวิชาชีพไม่ใช่กฎหมายหรือกฎเกณฑ์ข้อบังคับ แต่เป็นบทบัญญัติที่มุ่งส่งเสริมและกระตุ้นให้นักวิจัยมีจิตสำนึกในการเป็นนักวิจัยที่ดี ประพฤติปฏิบัติอย่างถูกต้องตามหลัก

วิชาการและวิชาชีพ รวมทั้งมีคุณธรรมและจริยธรรม ทำให้พัฒนามาตรฐานคุณภาพ นักวิจัย ให้ได้รับการยอมรับจากประชาคมวิจัยและสังคม

- b. แนวทางปฏิบัติในคู่มือนี้เป็นแกนหรือหลักปฏิบัติสำคัญ ที่นักวิจัยในทุกศาสตร์และสาขา ควรยึดถือปฏิบัติเป็นพื้นฐาน ส่วนแนวทางปฏิบัติที่เฉพาะเจาะจงและมีรายละเอียดมากขึ้น ตามที่กำหนดโดยศาสตร์แต่ละสาขานั้น ย่อมสมควรที่นักวิจัยในสาขานั้นๆ จะศึกษา และยึดถือประพฤติปฏิบัติตามเช่นเดียวกัน เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของประชาคมวิจัย

2) วช. ควรจัดตั้งคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย เพื่อเป็นศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับ แนวทางปฏิบัติ จรรยาวิชาชีพและจริยธรรมการวิจัย แก่ผู้ประกอบวิชาชีพวิจัยและบุคคลหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริม สนับสนุน และเชิดชูบุคคลหรือองค์กรที่มีการประพฤติปฏิบัติตามจรรยาวิชาชีพวิจัย ให้รางวัลหรือยกย่องให้เป็นเกียรติ และถือเป็นแบบอย่างที่ดีให้กระทำตาม ขณะเดียวกันคณะกรรมการชุดนี้ก็ควรทำหน้าที่เป็นอนุญาโตตุลาการ ชำระตัดสินข้อพิพาทเกี่ยวกับการประพฤติผิดจรรยาวิชาชีพวิจัยที่มี องค์กรเสนอขึ้นมา เนื่องจาก วช. เป็นสถาบันบริหารจัดการวิจัยแห่งชาติ จึงสมควรเป็นศูนย์กลางทำหน้าที่ นี้ เพื่อสนับสนุนการสร้างเสริมคุณภาพวิชาชีพวิจัยของหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและธุรกิจเอกชน รวมทั้ง องค์กรพัฒนาเอกชน

3) หน่วยงานต้นสังกัดควรมีกลไกในการกระตุ้นจูงใจและสนับสนุนให้บุคลากรในสังกัดประพฤติ ปฏิบัติตามจรรยาวิชาชีพวิจัย จัดตั้งคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยขึ้นเพื่อทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาให้ คำแนะนำแก่บุคลากรในสังกัด และรับผิดชอบกำกับดูแลการกระทำใดๆ ในการวิจัยให้เป็นไปตามนโยบาย และข้อบัญญัติที่เกี่ยวกับการวิจัยและที่เกี่ยวข้องกัน ควรประกาศนโยบายและมาตรการในการเสริมสร้าง มาตรฐานคุณภาพนักวิจัย และมาตรฐานการวิจัยของหน่วยงาน ขณะเดียวกัน ก็มีนโยบายและมาตรการ ปราบและลงโทษแก่ผู้ประพฤติผิดจรรยาวิชาชีพวิจัย ที่สมควรประกาศให้บุคลากรในสังกัดได้ทราบโดยทั่ว กันด้วย ก็น่าจะเป็นอีกทางหนึ่งในการกระตุ้นจูงใจและส่งเสริมให้บุคลากรมีการประพฤติตามแนวทาง ปฏิบัติที่ดี ซึ่งจะช่วยให้เกียรติคุณ ชื่อเสียง และฐานะของหน่วยงานได้รับการยอมรับนับถือ ไว้วางใจ และ ความเชื่อมั่นจากประชาคมวิจัยและสังคม

4) หน่วยงานควรจัดการฝึกอบรมและเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่บุคลากรในสังกัดเพื่อพัฒนา มาตรฐานคุณภาพนักวิจัย มาตรฐานการดำเนินงานวิจัย จรรยาวิชาชีพและจริยธรรมการวิจัย ให้มีจิตสำนึก ประพฤติปฏิบัติที่ดี โดยไม่ขัดต่อกฎหมาย ความมั่นคง ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน รวมทั้งระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการวิจัยและที่เกี่ยวข้องกัน นอกจากนี้ ควรสนับสนุนการสร้างเครือข่าย วิจัยที่ทำให้เกิดความร่วมมือและผนึกกำลังกันในการวิจัยเพื่อประโยชน์แก่สังคม วงการวิชาการและ วิชาชีพ สถาบัน และสาธารณชน